

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία

Γ΄ Γυμνασίου

Θεματική ενότητα:

Ευριπίδη, «Ελένη», Πρόλογος: στ. 83-191

Τίτλος:

«Ελένη και Τεύκρος»

Συγγραφή: ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ-ΚΥΡΙΑΚΗ ΜΠΙΤΖΕΛΕΡΗ

Εφαρμογή: ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ-ΚΥΡΙΑΚΗ ΜΠΙΤΖΕΛΕΡΗ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Θεσσαλονίκη 2012

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5. Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Ελένη και Τεύκρος

Εφαρμογή σεναρίου

Παναγιώτα-Κυριακή Μπιτζελέρη

Δημιουργία σεναρίου

Παναγιώτα-Κυριακή Μπιτζελέρη

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία_Ελληνική_Γ ραμματεία (από μετάφραση)

Τάξη

Γ΄_Γυμνασίου

Χρονολογία

Οκτώβριος 2012

Σχολική μονάδα

Γυμνάσιο Κολεγίου Ψυχικού

Διδακτική/θεματική ενότητα

Ευριπίδης, «Ελένη»: Πρόλογος - 2^η Σκηνή: στ.83-191

Διαθεματικό

Όχι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

-

Χρονική διάρκεια

7-12 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: εργαστήριο πληροφορικής

II. Εικονικός χώρος: ιστολόγιο τάξης

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Προαπαιτούμενες γνώσεις για τον μαθητή:

Εξοικείωση με την εργασία σε ομάδες, με τη δημιουργία κειμένων και παρουσιάσεων στον ηλεκτρονικό υπολογιστή και την πλοήγηση στο διαδίκτυο, εξοικείωση με την παραγωγή νεοελληνικού λόγου στα κειμενικά είδη του ημερολογίου και της επιστολής.

Προεργασία δασκάλου:

Δημιουργία ιστολογίου μαθήματος, συνεργασία με τον καθηγητή Πληροφορικής για τη χρήση του εργαστηρίου πληροφορικής.

Υλικοτεχνική υποδομή σχολικής μονάδας:

Εργαστήριο πληροφορικής, πρόσβαση στο διαδίκτυο, διαδραστικός πίνακας ή βιντεοπροβολέας.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Παναγιώτα-Κυριακή Μπιτζελέρη, «Ελένη και Τεύκρος», Αρχαία Ελληνική Γραμματεία (από μετάφραση), Γ΄ Γυμνασίου, 2012

Το σενάριο αντλεί

-

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το σενάριο εξετάζει τη συνομιλία Ελένης και Τεύκρου. Η μαθησιακή αξία του σεναρίου έγκειται στη βιωματική προσέγγιση των συναισθημάτων των ηρώων που αναφέρονται στη σκηνή, αλλά και στην ερμηνευτική προσέγγιση της αναγκαιότητας ή μη της συγκεκριμένης σκηνής με βάση τα κατά ποιόν μέρη της τραγωδίας κατά τον Αριστοτέλη.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Το σενάριο εστιάζει στο μοντέλο του ρόμβου της γλωσσικής εκπαίδευσης. Η παιδαγωγική θεωρία στην οποία εντάσσεται η πρόταση διδασκαλίας είναι αυτή της καθοδηγούμενης ανακάλυψης του Bruner, σε συνδυασμό με τη θεωρία του Vygotsky περί μάθησης μέσω οικοδόμησης της γνώσης από τους ίδιους τους μαθητές. Εφαρμόζεται, τέλος, η αρχή της βιωματικότητας και της αυτενέργειας, και καλλιεργείται το πνεύμα συνεργασίας μέσα στις ομάδες.

Α. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Οι μαθητές / μαθήτριες:

- Ασκούνται στην εναλλαγή ρόλων. Υιοθετούν διαφορετικές ταυτότητες και προσπαθούν να ταυτιστούν με τους ήρωες μιλώντας για τα συναισθήματά τους. Με αυτόν τον τρόπο, αναπτύσσεται η συναισθηματική τους νοημοσύνη και η έκφρασή της.
- Αποκτούν ενσυναίσθηση για τα πρόσωπα και τις οπτικές γωνίες που αυτά αναδεικνύουν. Συνειδητοποιούν τη σχετικότητα της αλήθειας και την υποκειμενικότητα σε αξίες, όπως για παράδειγμα η τιμή.
- Επεξεργάζονται με κριτικό τρόπο τα «φαινόμενα» και μαθαίνουν και οι ίδιοι ως άτομα να διαχειρίζονται αποτελεσματικά τις πληροφορίες που τυχόν φτάνουν σε αυτούς και να υποψιάζονται για το «είναι» και το «φαίνεσθαι» των πραγμάτων.
- Συνειδητοποιούν τα δεινά του πολέμου, τόσο για τους ηττημένους όσο και για τους νικητές.
- Ανακαλύπτουν τη διαχρονικότητα των αξιών που αναδεικνύονται από το έργο, όπως λ.χ. η τιμή, οι οικογενειακοί δεσμοί και οι υποχρεώσεις που αυτοί συνεπάγονται, η αγάπη.

- Στην προσπάθειά τους να σκιαγραφήσουν το ήθος των ηρώων αλλά και να επιλέξουν ηθοποιούς για πρωταγωνιστικούς ρόλους, αντιλαμβάνονται πόσο παράγοντες επηρεάζουν την κρίση μας για ένα πρόσωπο (τι κάνει ο ήρωας, αλλά και τι δεν κάνει, τι πιστεύει, τι σκέφτεται, τι νιώθει, τι πιστεύουν οι άλλοι για αυτόν, τι πιστεύουμε εμείς σύμφωνα με τον αξιακό κώδικα του σήμερα κ.ά).

Γνώσεις για τη γλώσσα

Οι μαθητές / μαθήτριες:

- Εξοικειώνονται με διάφορα κειμενικά είδη, καθώς καλούνται να δημιουργήσουν ημερολόγιο, επιστολή, ηλεκτρονική αφίσα ή τηλεοπτικό διαφημιστικό μήνυμα (σποτ), δοκίμιο πειθούς και πολυτροπικό κείμενο (εικόνα, σκίτσο, βίντεο). Ασκούνται, κατά συνέπεια, στη διαμόρφωση του κατάλληλου ύφους σύμφωνα με το εκάστοτε επικοινωνιακό πλαίσιο.
- Συνειδητοποιούν την αξία του διαλόγου (στιχομυθίας) και αντιλαμβάνονται πώς διαφοροποιείται ο λειτουργικός του ρόλος από τον αντίστοιχο του μονολόγου, της απλής αφήγησης.
- Εντοπίζουν τα σχήματα λόγου (ρητορικές ερωτήσεις, κλητικές προσφωνήσεις, μεταφορές, υπερβολές) και ανιχνεύουν τις επιπτώσεις που αυτά έχουν στον λόγο.
- Εξετάζοντας την *όψη* (σκευή/ σκηνοθετικά/ σκηνογραφικά στοιχεία), αντιλαμβάνονται τη σημασία της γλώσσας του σώματος και του ενδύματος, των χειρονομιών και της έκφρασης του προσώπου.

Γραμματισμοί

Οι μαθητές / μαθήτριες:

- Παράγουν πολυτροπικά κείμενα με τη χρήση των νέων τεχνολογιών. Μαθαίνουν να διαχέουν την πληροφορία, αλλά και να συνεργάζονται

προκειμένου να φτάσουν σε ένα αποτέλεσμα. Κρίνουν οι ίδιοι τι θεωρούν αποτελεσματικό κείμενο και πώς φτάνουν σε αυτό το συμπέρασμα.

- Εξοικειώνονται με τα κειμενικά είδη. Μαθαίνουν να «στήνουν» ένα κείμενο για να γίνει αυτό επιστολή, ημερολόγιο κ.ο.κ.
- Καλλιεργούν τη δημιουργικότητα και τη φαντασία τους. Ανακαλύπτουν ποικίλες καλλιτεχνικές μορφές έκφρασης.
- Συνεργάζονται με διαφορετικά άτομα στην πορεία της δραστηριότητας και αναπτύσσουν τη δεξιότητα ανάληψης ρόλων και πρωτοβουλιών, αλλά και επίλυσης των διαφορών που ενδεχομένως θα προκύψουν.

Διδακτικές πρακτικές

-

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Επιλέγω αυτό το σενάριο γιατί συνδέει την ερμηνευτική ανάλυση με τη θεωρία για τα κατά ποιόν μέρη της τραγωδίας. Επίσης, αναδεικνύει τη διαχρονικότητα των θεμάτων της αρχαίας τραγωδίας και ωθεί τους μαθητές στη δημιουργία καλλιεργώντας τη φαντασία τους. Αποτελεί ιδανικό σημείο για την ανάδειξη του λειτουργικού ρόλου διαφορετικών αφηγηματικών τρόπων. Τέλος, μέσα από το σενάριο αυτό οι μαθητές θα βρουν ποικίλες απαντήσεις στο διαρκές ερώτημα που θέτουν: «Τι μας αφορά εμάς σήμερα η αρχαία τραγωδία;»

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Η 2^η σκηνή του Προλόγου (στ.83-191) εντάσσεται στη διδακτέα ύλη και η συγκεκριμένη πρόταση ακολουθεί το [Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών](#) της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας στο Γυμνάσιο. Συγκεκριμένα, έχει ως στόχο να κατανοήσουν οι μαθητές τον ρόλο της σκηνής με τον Τεύκρο, τον τρόπο με τον οποίο οι σχετικές πληροφορίες προωθούν την εξέλιξη του μύθου και προβάλλουν

την τραγικότητα της ηρωίδας, τη σχέση που έχει η σκηνή με τη σύγχρονη ιστορική πραγματικότητα και τα θεατρικά στοιχεία που ενσωματώνονται στην ενότητα.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Οι μαθητές εξοικειώνονται με τη χρήση λογισμικών, όπως ο επεξεργαστής κειμένου και τα φύλλα παρουσίασης, και με την πλοήγηση στο διαδίκτυο, από όπου καλούνται να συλλέξουν πληροφορίες από επιλεγμένους ιστότοπους. Ασκούνται, επίσης, στον «οπτικό» γραμματισμό, εφόσον μαθαίνουν να «διαβάζουν» την εικόνα και κατόπιν να επεξεργάζονται και να κρίνουν τις πληροφορίες που έχουν αποκομίσει. Τέλος, και οι ίδιοι μαθητές κάνουν χρήση των ΤΠΕ για να παραγάγουν το δικό τους πολυτροπικό ή αφηγηματικό κείμενο, αναδεικνύοντας τα διάφορα θέματα από διαφορετικές οπτικές γωνίες. Συμπερασματικά, οι ΤΠΕ δεν αξιοποιούνται μόνο εργαλειακά, αλλά και δημιουργικά από τους ίδιους τους μαθητές για ανάπτυξη δεξιοτήτων, όπως η συνεργασία.

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Δραματική Ποίηση - Ευριπίδη «Ελένη» Γ΄ Γυμνασίου:

[-Πρόλογος - 2η Σκηνή: στ. 83-191](#)

Διδακτική πορεία / στάδια / φάσεις

Οι μαθητές χωρίστηκαν σε πέντε ομάδες. Τα ονόματα των ομάδων είναι [ΤΡΩΕΣ](#), [ΕΛΛΗΝΕΣ](#), [ΕΛΕΝΗ](#), [ΛΗΔΑ](#) και [ΤΕΥΚΡΟΣ](#). Σε κάθε ομάδα προσπάθησα – όσο γνώριζα τους μαθητές, μιας και το σενάριο εφαρμόστηκε στην αρχή της σχολικής χρονιάς, οπότε οι πληροφορίες ήταν λίγες και προέρχονταν, κυρίως από γνώμες συναδέλφων που τους είχαν παλαιότερα – (α) να υπάρχει ένας τουλάχιστον μαθητής που να μπορεί να διαχειριστεί με σχετική άνεση τον ηλεκτρονικό υπολογιστή και (β) να υπάρχει ανομοιογένεια τόσο ως προς τις μαθησιακές τους ικανότητες όσο και ως προς τα ενδιαφέροντά τους. Στη συνέχεια, αποφάσισαν μόνοι τους ποιος θα καταγράψει τις πληροφορίες και ποιος θα τους εκπροσωπεί μιλώντας στην ολομέλεια.

Κατόπιν, μπήκαν στο ιστολόγιο του μαθήματος, όπου βρήκαν τα Φύλλα Εργασίας τους και ξεκίνησαν να δουλεύουν στις ομάδες τους.

Αφού έγινε ανάγνωση της 2^{ης} σκηνής του Προλόγου, η κάθε ομάδα απάντησε στην ερώτηση «Ποιες πληροφορίες δίνει ο Τεύκρος για τους Τρώες/ την Τροία /τους Έλληνες /την Ελένη /τη Λήδα /τον ίδιο τον εαυτό του;», ανάλογα με το όνομά της που συμβολίζει και το πρόσωπο ή τα πρόσωπα που αυτή εκπροσωπεί. Για παράδειγμα, η ομάδα ΤΡΩΕΣ συνέλεξε στη συγκεκριμένη δραστηριότητα τις πληροφορίες που δίνει ο Τεύκρος για τους Τρώες, οι ΈΛΛΗΝΕΣ για τους Έλληνες κ.ο.κ. Η δραστηριότητα ολοκληρώθηκε με πολύ σύντομη προφορική παρουσίαση των πληροφοριών από τους εκπροσώπους των ομάδων στην ολομέλεια.

Στη συνέχεια, τα μέλη της κάθε ομάδας, αξιοποιώντας τα όσα μέχρι τώρα έχουν ακουστεί, συζήτησαν μεταξύ τους τι θα ένιωθαν για την Ελένη και ποια η άποψή τους για αυτή, αν ήταν ... Τρώες, Έλληνες, η ίδια η Ελένη, οι συγγενείς της και ο Τεύκρος και κατέγραψαν τα συμπεράσματά τους στο σχετικό πίνακα που υπήρχε στο Φύλλο Εργασίας.

Οι μαθητές ολοκλήρωσαν αυτή τη δραστηριότητα γράφοντας πέντε σύντομα ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑ απευθυνόμενοι στην Ελένη και υιοθετώντας στο κάθε ένα και διαφορετική ταυτότητα (Τρώες, Έλληνες, Λήδα, Ελένη, Τεύκρος). Το κάθε μέλος της ομάδας ανέλαβε να γράψει ένα ημερολόγιο. Την κατανομή την έκαναν οι ίδιοι οι μαθητές ανάλογα με την προτίμησή τους. Τα ημερολόγια στην επόμενη συνάντηση διαβάστηκαν από τον κάθε μαθητή στην ολομέλεια της τάξης.

Στη συνέχεια, οι μαθητές χωρίστηκαν σε πέντε ομάδες με διαφορετική «αποστολή», που όμως είχε έναν κοινό στόχο. Τα ονόματα των ομάδων ήταν ΜΥΘΟΣ, ΗΘΟΣ, ΛΕΞΙΣ, ΟΨΙΣ και ΔΙΑΝΟΙΑ. Οι ομάδες βρήκαν το νέο [Φύλλο Εργασίας 2](#) τους και τους δόθηκε η πληροφορία ότι πολλοί μελετητές του Ευριπίδη αμφισβητούν την αναγκαιότητα της διαλογικής σκηνής Ελένης - Τεύκρου στον Πρόλογο. Με λίγα λόγια, θεωρούν ότι είναι περιττή και άρα εξοβελιστέα. Η αποστολή της κάθε ομάδας ήταν να αντικρούσουν αυτή την άποψη. Ως Ευριπίδης

λοιπόν συνέταξαν μία ΕΠΙΣΤΟΛΗ απευθυνόμενοι στους μελετητές αυτούς και επισημαίνοντας την επιπρόσθετη αξία της σκηνης – και συνεπώς την αναγκαιότητά της. Σε πρώτο χρόνο η κάθε ομάδα εντόπισε τα επιχειρήματά της βασισμένη σε ένα κατά ποιόν μέρος. Έτσι η [1^η ομάδα](#) αναφέρθηκε σε στοιχεία **μύθου**, η [2^η](#) σε στοιχεία **ήθους** των προσώπων, η [3^η](#) σε στοιχεία **λέξεως**, η [4^η](#) σε στοιχεία **όψεως** και η [5^η](#) σε στοιχεία **διάνοιας**. Η 1^η ομάδα εντόπισε τις επιπλέον πληροφορίες που αποκομίζουμε σε επίπεδο πλοκής γεγονότων, η 2^η αν επιτυγχάνεται και πώς επίταση της τραγικότητας του Μενέλαου, η 3^η την ύπαρξη στιχομυθίας – αντί μονολόγου – και τα οφέλη της στο θεατρικό λόγο, η 4^η τους σκηνογραφικούς και τους σκηνοθετικούς δείκτες που υπάρχουν στο κείμενο, όπως και τα στοιχεία της σκευής και η 5^η ομάδα τα ιδεολογικά στοιχεία της αντίθεσης «φαίνεσθαι – είναι» και του αντιπολεμικού μηνύματος.

Κατόπιν οι ομάδες αναμείχθηκαν έτσι ώστε η κάθε νέα ομάδα να έχει ένα μέλος από την προηγούμενη και συνέθεσαν την επιστολή ([Φύλλο Εργασίας 3](#)) συνδυάζοντας τα στοιχεία που προσκόμισαν τα μέλη τους, από το προηγούμενο στάδιο. Συνεπώς, η επιχειρηματολογία τους βασίστηκε στα διάφορα κατά ποιόν μέρη της τραγωδίας κατά τον Αριστοτέλη. Στο τέλος, παρουσιάστηκαν στην ολομέλεια της τάξης οι επιστολές που δημιουργήθηκαν και αναρτήθηκαν και στο ιστολόγιο του μαθήματος.

Το σενάριο ολοκληρώθηκε με μία τελική δραστηριότητα. Σύμφωνα με τις οδηγίες ενός ακόμα [Φύλλου Εργασίας 4](#), πρότειναν στον διευθυντή ενός τηλεοπτικού καναλιού να γυριστεί μία σειρά/ ταινία βασισμένη στην τραγωδία «Ελένη» του Ευριπίδη. Επέλεξαν να παρουσιάσουν την πρότασή τους στον διευθυντή φτιάχνοντας μία παρουσίαση. [Η ομάδα του Μύθου](#) έφτιαξε την περίληψη της υπόθεσης και αποφάσισε η παρουσίασή της να γίνει με σύντομο σκετσάκι (trailer). [Η ομάδα του Ήθους](#) ανέλαβε τη διαδικασία επιλογής των ηθοποιών (casting) και πρότεινε μέσω μιας παρουσίασης ηθοποιούς για τους πρωταγωνιστικούς ρόλους, δικαιολογώντας την πρότασή της. [Η ομάδα της Διάνοιας](#) εξήγησε γιατί η τραγωδία παραμένει

επίκαιρη ακόμα και σήμερα. Ανέδειξε τη διαχρονικότητα των ιδεών του έργου απαντώντας στην ερώτηση «Τι μας αφορά;» με τη δημιουργία ενός σύντομου βίντεο. [Η ομάδα της Λέξεως](#) ανέλαβε την προώθηση του έργου, με τη δημιουργία μιας e-αφίσας. Τέλος, [η ομάδα της Όψεως](#) ασχολήθηκε με το «στήσιμο» της ταινίας. Έργο της αποτέλεσε η εύρεση και πρόταση κατάλληλων κουστουμιών για τους πρωταγωνιστικούς ρόλους αλλά και σκηνογραφικών και σκηνοθετικών οδηγιών προς την παραγωγή και τους ηθοποιούς αντίστοιχα. Δημιούργησαν κολλάζ για το «στήσιμο» των ηθοποιών στη σκηνή αλλά και σκίτσα για την παρουσίαση της σκευής τους. Ακολούθησε η παρουσίαση του υλικού στην τάξη και η ανάρτησή του στο ιστολόγιο της τάξης.

Η δραστηριότητα ολοκληρώθηκε με αξιολόγηση του υλικού που δημιουργήθηκε και της διαδικασίας, η οποία είναι κατεξοχήν διαμορφωτική με βάση τα συμπληρωμένα Φύλλα Εργασίας, τα πολυτροπικά κείμενα και την παρουσίασή τους. Στόχος της ήταν ο έλεγχος του βαθμού κατανόησης των διδαχθέντων.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Τροποποιημένα

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 1ο

ΟΜΑΔΑ 1: ΤΡΩΕΣ

- Μπείτε στο ιστολόγιο του μαθήματος, βρείτε το φάκελο με το όνομα της ομάδας σας και ανοίξτε το Φύλλο Εργασίας 1.
- Απαντήστε στην ερώτηση: Ποιες πληροφορίες δίνει ο Τεύκρος για τους Τρώες; Μπορείτε να αντλήσετε στοιχεία από το [σχολικό εγχειρίδιο](#) στο Ψηφιακό Σχολείο.
- Ετοιμάστε μια σύντομη παρουσίαση των στοιχείων που βρήκατε για να ενημερώσετε τους συμμαθητές σας.
- Εφόσον ακούσετε και τις πληροφορίες των συμμαθητών σας για τα πρόσωπα του δράματος που εκπροσωπούν, να συζητήσετε τι θα νιώθατε για την Ελένη, ποια θα ήταν η άποψή σας για αυτή, αν ήσασταν ένας Τρώας, ένας Έλληνας, η ίδια η Ελένη, η Λήδα και ο Τεύκρος. Να καταγράψετε τα συμπεράσματά σας.

Τρώας:

Έλληνας: _____

–

Ελένη: _____

–

Λήδα: _____

–

Τεύκρος: _____

–

- Να συντάξετε στον επεξεργαστή κειμένου πέντε σύντομα *Ημερολόγια* απευθυνόμενοι στην Ελένη, υιοθετώντας σε κάθε ένα και μια διαφορετική

ταυτότητα (Τρώας, Έλληνας, Λήδα, Ελένη, Τεύκρος). Αξιοποιείτε τα συμπεράσματα από τη συζήτηση που προηγήθηκε. Μην ξεχνάτε ότι φτιάχνετε ένα ημερολόγιο και συνεπώς το κείμενο που θα συντάξετε θα πρέπει να έχει τα χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου κειμενικού είδους. Τα ημερολόγια παρουσιάζονται και αναρτώνται στο ιστολόγιο της τάξης.

ΟΜΑΔΑ 2: ΕΛΛΗΝΕΣ

- Μπείτε στο ιστολόγιο του μαθήματος, βρείτε το φάκελο με το όνομα της ομάδας σας και ανοίξτε το Φύλλο Εργασίας 1.
- Απαντήστε στην ερώτηση: Ποιες πληροφορίες δίνει ο Τεύκρος για τους Έλληνες; Μπορείτε να αντλήσετε στοιχεία από το [σχολικό εγχειρίδιο](#) στο Ψηφιακό Σχολείο
- Ετοιμάστε μια σύντομη παρουσίαση των στοιχείων που βρήκατε για να ενημερώσετε τους συμμαθητές σας.
- Εφόσον ακούσετε και τις πληροφορίες των συμμαθητών σας για τα πρόσωπα του δράματος που εκπροσωπούν, να συζητήσετε τι θα νιώθατε για την Ελένη, ποια θα ήταν η άποψή σας γι' αυτή, αν ήσασταν ένας Τρώας, ένας Έλληνας, η ίδια η Ελένη, η Λήδα και ο Τεύκρος. Να καταγράψετε τα συμπεράσματά σας.

Τρώας:

Έλληνας: _____

–

Ελένη: _____

–

Λήδα: _____

–

Τεύκρος: _____

–

- Να συντάξετε στον επεξεργαστή κειμένου πέντε σύντομα *Ημερολόγια* απευθυνόμενοι στην Ελένη, υιοθετώντας σε κάθε ένα και μια διαφορετική ταυτότητα (Τρώας, Έλληνας, Λήδα, Ελένη, Τεύκρος). Αξιοποιείστε τα συμπεράσματα από τη συζήτηση που προηγήθηκε. Μην ξεχνάτε ότι φτιάχνετε ένα ημερολόγιο και συνεπώς το κείμενο που θα συντάξετε θα πρέπει να έχει

τα χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου κειμενικού είδους. Τα ημερολόγια παρουσιάζονται και αναρτώνται στο ιστολόγιο της τάξης.

ΟΜΑΔΑ 3: ΛΗΔΑ

- Μπείτε στο ιστολόγιο του μαθήματος, βρείτε το φάκελο με το όνομα της ομάδας σας και ανοίξτε το Φύλλο Εργασίας 1.
- Απαντήστε στην ερώτηση: Ποιες πληροφορίες δίνει ο Τεύκρος για τη Λήδα; Μπορείτε να αντλήσετε στοιχεία από το [σχολικό εγχειρίδιο](#) στο Ψηφιακό Σχολείο
- Ετοιμάστε μια σύντομη παρουσίαση των στοιχείων που βρήκατε για να ενημερώσετε τους συμμαθητές σας.
- Εφόσον ακούσετε και τις πληροφορίες των συμμαθητών σας για τα πρόσωπα του δράματος που εκπροσωπούν, να συζητήσετε τι θα νιώθατε για την Ελένη, ποια θα ήταν η άποψή σας γι' αυτή, αν ήσασταν ένας Τρώας, ένας Έλληνας, η ίδια η Ελένη, η Λήδα και ο Τεύκρος. Να καταγράψετε τα συμπεράσματά σας.

Τρώας:

Έλληνας: _____

–

Ελένη: _____

–

Λήδα: _____

–

Τεύκρος: _____

–

- Να συντάξετε στον επεξεργαστή κειμένου πέντε σύντομα *Ημερολόγια* απευθυνόμενοι στην Ελένη, υιοθετώντας σε κάθε ένα και μια διαφορετική ταυτότητα (Τρώας, Έλληνας, Λήδα, Ελένη, Τεύκρος). Αξιοποιείστε τα συμπεράσματα από τη συζήτηση που προηγήθηκε. Μην ξεχνάτε ότι φτιάχνετε ένα ημερολόγιο και συνεπώς το κείμενο που θα συντάξετε θα πρέπει να έχει

τα χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου κειμενικού είδους. Τα ημερολόγια παρουσιάζονται και αναρτώνται στο ιστολόγιο της τάξης.

ΟΜΑΔΑ 4: ΕΛΕΝΗ

- Μπείτε στο ιστολόγιο του μαθήματος, βρείτε το φάκελο με το όνομα της ομάδας σας και ανοίξτε το Φύλλο Εργασίας 1.
- Απαντήστε στην ερώτηση: Ποιες πληροφορίες δίνει ο Τεύκρος για την Ελένη;
- Μπορείτε να αντλήσετε στοιχεία από το [σχολικό εγχειρίδιο](#) στο Ψηφιακό Σχολείο.
- Ετοιμάστε μια σύντομη παρουσίαση των στοιχείων που βρήκατε για να ενημερώσετε τους συμμαθητές σας.
- Εφόσον ακούσετε και τις πληροφορίες των συμμαθητών σας για τα πρόσωπα του δράματος που εκπροσωπούν, να συζητήσετε τι θα νιώθατε για την Ελένη, ποια θα ήταν η άποψή σας γι' αυτή, αν ήσασταν ένας Τρώας, ένας Έλληνας, η ίδια η Ελένη, η Λήδα και ο Τεύκρος. Να καταγράψετε τα συμπεράσματά σας.

Τρώας:

Έλληνας: _____

—

Ελένη: _____

—

Λήδα: _____

—

Τεύκρος: _____

—

- Να συντάξετε στον επεξεργαστή κειμένου πέντε σύντομα *Ημερολόγια* απευθυνόμενοι στην Ελένη, υιοθετώντας σε κάθε ένα και μια διαφορετική ταυτότητα (Τρώας, Έλληνας, Λήδα, Ελένη, Τεύκρος). Αξιοποιείτε τα συμπεράσματα από τη συζήτηση που προηγήθηκε. Μην ξεχνάτε ότι φτιάχνετε ένα ημερολόγιο και συνεπώς το κείμενο που θα συντάξετε θα πρέπει να έχει

τα χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου κειμενικού είδους. Τα ημερολόγια παρουσιάζονται και αναρτώνται στο ιστολόγιο της τάξης.

ΟΜΑΔΑ 5: ΤΕΥΚΡΟΣ

- Μπείτε στο ιστολόγιο του μαθήματος, βρείτε το φάκελο με το όνομα της ομάδας σας και ανοίξτε το Φύλλο Εργασίας 1.
- Απαντήστε στην ερώτηση: Ποιες πληροφορίες δίνει ο Τεύκρος για τον ίδιο;
- Μπορείτε να αντλήσετε στοιχεία από το [σχολικό εγχειρίδιο](#) στο Ψηφιακό Σχολείο.
- Ετοιμάστε μια σύντομη παρουσίαση των στοιχείων που βρήκατε για να ενημερώσετε τους συμμαθητές σας.
- Εφόσον ακούσετε και τις πληροφορίες των συμμαθητών σας για τα πρόσωπα του δράματος που εκπροσωπούν, να συζητήσετε τι θα νιώθατε για την Ελένη, ποια θα ήταν η άποψή σας γι' αυτή, αν ήσασταν ένας Τρώας, ένας Έλληνας, η ίδια η Ελένη, η Λήδα και ο Τεύκρος. Να καταγράψετε τα συμπεράσματά σας.

Τρώας:

Έλληνας: _____

—

Ελένη: _____

—

Λήδα: _____

—

Τεύκρος: _____

—

- Να συντάξετε στον επεξεργαστή κειμένου πέντε σύντομα *ημερολόγια* απευθυνόμενοι στην Ελένη, υιοθετώντας σε κάθε ένα και μια διαφορετική ταυτότητα (Τρώας, Έλληνας, Λήδα, Ελένη, Τεύκρος). Αξιοποιείτε τα συμπεράσματα από τη συζήτηση που προηγήθηκε. Μην ξεχνάτε ότι φτιάχνετε ένα ημερολόγιο και συνεπώς το κείμενο που θα συντάξετε θα πρέπει να έχει

τα χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου κειμενικού είδους. Τα ημερολόγια παρουσιάζονται και αναρτώνται στο ιστολόγιο της τάξης.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 2^ο

ΟΜΑΔΑ 1: Ο ΜΥΘΟΣ

- Ανοίγετε το ιστολόγιο της τάξης και το νέο Φύλλο Εργασίας με το όνομα της ομάδας σας.
- Πολλοί μελετητές αμφισβητούν την αναγκαιότητα της 2^{ης} σκηνής του Προλόγου, δηλαδή της στιχομυθίας Ελένης - Τεύκρου. Υποθέστε ότι είστε ο Ευριπίδης που απαντά στους μελετητές αυτούς υπερασπιζόμενος την επιλογή του. Εντοπίζετε και καταγράφετε με τη χρήση λίστας κουκκίδων στοιχεία που αντλείτε εξετάζοντας τον *Μύθο*. Μαθαίνουμε επιπλέον πληροφορίες σε σχέση με την 1^η σκηνή του Προλόγου; Να αιτιολογήσετε με παραδείγματα τις απαντήσεις σας.
- Αποθηκεύετε τις απαντήσεις σας και εκτυπώνετε ένα αντίγραφο για το κάθε μέλος της ομάδας σας.

ΟΜΑΔΑ 2: ΤΟ ΗΘΟΣ

- Ανοίγετε το ιστολόγιο της τάξης και το νέο Φύλλο Εργασίας με το όνομα της ομάδας σας.
- Πολλοί μελετητές αμφισβητούν την αναγκαιότητα της 2^{ης} σκηνής του Προλόγου, δηλαδή της στιχομυθίας Ελένης-Τεύκρου. Υποθέστε ότι είστε ο Ευριπίδης που απαντά στους μελετητές αυτούς υπερασπιζόμενος την επιλογή του. Εντοπίζετε και καταγράφετε με τη χρήση λίστας κουκκίδων στοιχεία που αντλείτε εξετάζοντας το ήθος της Ελένης και του Τεύκρου. Ποια νέα στοιχεία προστίθενται επιτείνοντας την τραγικότητά τους;
- Αποθηκεύετε τις απαντήσεις σας και εκτυπώνετε ένα αντίγραφο για το κάθε μέλος της ομάδας σας.

ΟΜΑΔΑ 3: Η ΛΕΞΙΣ

- Ανοίγετε το ιστολόγιο της τάξης και το νέο Φύλλο Εργασίας με το όνομα της ομάδας σας.
- Πολλοί μελετητές αμφισβητούν την αναγκαιότητα της 2^{ης} σκηνής του Προλόγου, δηλαδή της στιχομυθίας Ελένης-Τεύκρου. Υποθέστε ότι είστε ο Ευριπίδης που απαντά στους μελετητές αυτούς υπερασπιζόμενος την επιλογή του. Εντοπίζετε και καταγράφετε με τη χρήση λίστας κουκκίδων στοιχεία που αντλείτε εξετάζοντας τη Λέξη. Ποια αφηγηματική τεχνική επιλέγεται για τη 2^η σκηνή και ποια για την 1^η; Τι κερδίζει το κείμενο από αυτή την επιλογή;
- Αποθηκεύετε τις απαντήσεις σας και εκτυπώνετε ένα αντίγραφο για το κάθε μέλος της ομάδας σας.

ΟΜΑΔΑ 4: Η ΟΨΙΣ

- Ανοίγετε το ιστολόγιο της τάξης και το νέο Φύλλο Εργασίας με το όνομα της ομάδας σας.
- Πολλοί μελετητές αμφισβητούν την αναγκαιότητα της 2^{ης} σκηνής του Προλόγου, δηλαδή της στιχομυθίας Ελένης-Τεύκρου. Υποθέστε ότι είστε ο Ευριπίδης που απαντά στους μελετητές αυτούς υπερασπιζόμενος την επιλογή του. Εντοπίζετε και καταγράφετε με τη χρήση λίστας κουκκίδων στοιχεία που αντλείτε εξετάζοντας την *Όψη*. Ποιους σκηνοθετικούς και σκηνογραφικούς δείκτες μπορείτε να εντοπίσετε; Γίνονται αναφορές που θα μπορούσαν να επηρεάσουν τη σκευή των πρωταγωνιστών; Ποιες αλλαγές παρατηρείτε σε σχέση με τις αντίστοιχες πληροφορίες που δίνονται στην 1^η σκηνή του Προλόγου στ.1-831
- Αποθηκεύετε τις απαντήσεις σας και εκτυπώνετε ένα αντίγραφο για το κάθε μέλος της ομάδας σας.

ΟΜΑΔΑ 5: Η ΔΙΑΝΟΙΑ

- Ανοίγετε το ιστολόγιο της τάξης και το νέο Φύλλο Εργασίας με το όνομα της ομάδας σας.
- Πολλοί μελετητές αμφισβητούν την αναγκαιότητα της 2^{ης} σκηνής του Προλόγου, δηλαδή της στιχομυθίας Ελένης-Τεύκρου. Υποθέστε ότι είστε ο Ευριπίδης που απαντά στους μελετητές αυτούς υπερασπιζόμενος την επιλογή του. Εντοπίζετε και καταγράφετε με τη χρήση λίστας κουκκίδων στοιχεία που αντλείτε εξετάζοντας τη *Διάνοια*. Πώς πραγματώνεται η αντίθεση του «φαίνεσθαι - είναι» στα πρόσωπα των πρωταγωνιστών; Πού εντοπίζονται αντιπολεμικά μηνύματα;
- Αποθηκεύετε τις απαντήσεις σας και εκτυπώνετε ένα αντίγραφο για το κάθε μέλος της ομάδας σας.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 3ο

ΚΟΙΝΗ ΑΠΟΣΤΟΛΗ:

- Υποθέστε ότι ως Ευριπίδης αποφασίζετε να απαντήσετε στους κριτικούς υπερασπιζόμενος την επιλογή σας. Για τον σκοπό αυτό συντάσσετε μία *Επιστολή* αξιοποιώντας στα επιχειρήματά σας στοιχεία από τα κατά ποιόν μέρη της τραγωδίας. Η επιστολή σας παρουσιάζεται στην ολομέλεια και αναρτάται στο ιστολόγιο της τάξης.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 4ο

ΟΜΑΔΑ 1: Ο ΜΥΘΟΣ

- Ανοίγετε το ιστολόγιο της τάξης και το νέο Φύλλο Εργασίας με το όνομα της ομάδας σας.
- Αποφασίζετε να προτείνετε στον διευθυντή ενός τηλεοπτικού καναλιού να γυριστεί μία σειρά/ ταινία βασισμένη στην τραγωδία «Ελένη» του Ευριπίδη. Φτιάχνετε, λοιπόν, για τον σκοπό αυτό μια παρουσίαση. Στόχος σας είναι η ανάδειξη της πλοκής, και μπορεί το κείμενό σας να είναι πολυτροπικό, δηλαδή να περιλαμβάνει βίντεο, ήχο, σκίτσο κ.ά.
- Παρουσιάζετε το υλικό που ετοιμάσατε στην ολομέλεια.

ΟΜΑΔΑ 2: ΤΟ ΗΘΟΣ

- Ανοίγετε το ιστολόγιο της τάξης και το νέο Φύλλο Εργασίας με το όνομα της ομάδας σας.
- Αποφασίζετε να προτείνετε στον διευθυντή ενός τηλεοπτικού καναλιού να γυριστεί μία σειρά/ ταινία βασισμένη στην τραγωδία «Ελένη» του Ευριπίδη. Φτιάχνετε, λοιπόν, για τον σκοπό αυτό μια παρουσίαση. Η ομάδα σας είναι υπεύθυνη για τη διαδικασία επιλογής των ηθοποιών και διανομής ρόλων (casting). Προτείνετε ηθοποιούς για τους πρωταγωνιστικούς ρόλους δικαιολογώντας τη γνώμη σας με βάση τα χαρακτηριστικά που πρέπει να έχουν οι ηθοποιοί αυτοί για να ενσαρκώσουν το ρόλο τους με επιτυχία. Στηρίξτε την άποψή σας με αναφορά στην ηλικία, τα χαρακτηριστικά του προσώπου, την εκφραστικότητα κ.λπ.
- Παρουσιάζετε το υλικό που ετοιμάσατε στην ολομέλεια.

ΟΜΑΔΑ 3: Η ΛΕΞΙΣ

- Ανοίγετε το ιστολόγιο της τάξης και το νέο Φύλλο Εργασίας με το όνομα της ομάδας σας.
- Αποφασίζετε να προτείνετε στον διευθυντή ενός τηλεοπτικού καναλιού να γυριστεί μία σειρά/ ταινία βασισμένη στην τραγωδία «Ελένη» του Ευριπίδη. Φτιάχνετε, λοιπόν, για τον σκοπό αυτό μια παρουσίαση. Η αρμοδιότητα της ομάδας σας είναι η προώθηση του έργου. Συνεπώς φτιάχνετε μια e-αφίσα/ ένα τηλεοπτικό σποτ ως δείγμα για το πώς θα μπορούσε να παρουσιαστεί η ταινία/ σειρά στο κοινό. Στην παρουσίασή σας προσπαθήστε να χρησιμοποιήσετε στοιχεία της λέξεως που εντοπίσατε ως τώρα. Πώς θα μπορούσε να ενσωματωθεί η στιχομυθία στο παραγόμενο υλικό σας; Ποια εκφραστικά μέσα και αφηγηματικοί τρόποι θα σας βοηθούσαν στη δημιουργία ενός αποτελεσματικότερου κειμένου;
- Παρουσιάζετε το υλικό που ετοιμάσατε στην ολομέλεια.

ΟΜΑΔΑ 4: Η ΟΨΙΣ

- Ανοίγετε το ιστολόγιο της τάξης και το νέο Φύλλο Εργασίας με το όνομα της ομάδας σας.
- Αποφασίζετε να προτείνετε στον διευθυντή ενός τηλεοπτικού καναλιού να γυριστεί μία σειρά/ ταινία βασισμένη στην τραγωδία «Ελένη» του Ευριπίδη. Φτιάχνετε, λοιπόν, για τον σκοπό αυτό μια παρουσίαση. Η αρμοδιότητα της ομάδας σας είναι να κάνετε προτάσεις για τη σκηνοθεσία, τα σκηνικά και τα κουστούμια του έργου. Στην παρουσίασή σας μπορείτε να συμπεριλάβετε φωτογραφίες, σκίτσα και ό,τι άλλο κρίνετε απαραίτητο.
- Παρουσιάζετε το υλικό που ετοιμάσατε στην ολομέλεια.

ΟΜΑΔΑ 3: Η ΔΙΑΝΟΙΑ

- Ανοίγετε το ιστολόγιο της τάξης και το νέο Φύλλο Εργασίας με το όνομα της ομάδας σας.
- Αποφασίζετε να προτείνετε στον διευθυντή ενός τηλεοπτικού καναλιού να γυριστεί μία σειρά/ ταινία βασισμένη στην τραγωδία «Ελένη» του Ευριπίδη. Φτιάχνετε, λοιπόν, για τον σκοπό αυτό μια παρουσίαση. Στόχος σας είναι να πείσετε τον διευθυντή και κατ' επέκταση το κοινό ότι η τραγωδία θίγει ζητήματα επίκαιρα. Γιατί θα επιλέγαμε να την παρακολουθήσουμε; Ποια σημεία της θα μας προβλημάτιζαν ακόμα και σήμερα; Ποια ηθικά ερωτήματα/ διλήμματα εγείρονται;
- Παρουσιάζετε το υλικό που ετοιμάσατε στην ολομέλεια.

Ζ. ΆΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Οι μαθητές μπορούν πράγματι να οργανώσουν μια θεατρική παράσταση ή μια κινηματογραφική ταινία, στην οποία θα πρωταγωνιστούν οι ίδιοι (Θεατρική Αγωγή).

Έχει προγραμματιστεί να επισκεφτούν παράσταση της «Ελένης» του Ευριπίδη στο πλαίσιο της τρίτης εκπαιδευτικής εκδρομής τον Φεβρουάριο 2013 (Εκπαιδευτική εκδρομή).

Στο πλαίσιο της Αγωγής Υγείας θα μπορούσε να αξιοποιηθεί η φάση του σεναρίου κατά την οποία οι μαθητές ανιχνεύουν τα συναισθήματα των προσώπων.

Υπάρχει δυνατότητα επέκτασης σε όλο το σχολικό έτος και διαθεματικότητας (εικαστικά, θεατρολογία, πληροφορική, ιστορία).

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Αρκετά πιεστικό ήταν το θέμα του χρόνου. Το συγκεκριμένο σενάριο χρειάζεται οπωσδήποτε επιπλέον χρόνο για να δουλέψουν οι μαθητές ομαδοσυνεργατικά στο εργαστήριο.

Οι μαθητές συνεργάστηκαν αποτελεσματικά και ιδιαίτερα στο τελευταίο στάδιο έδειξαν ενθουσιασμό και εντυπωσιακή δημιουργικότητα!

Θα ήταν καλύτερο οι ομάδες να παραγάγουν από ένα ημερολόγιο στο Φύλλο Εργασίας 1, γιατί η συνεχής εναλλαγή ρόλων δυσκόλεψε – κατά τη γνώμη μου – την ταύτιση με τα πρόσωπα και την *ενσυναίσθηση*.

Απαραίτητο είναι να γίνει υπενθύμιση των βασικών χαρακτηριστικών του ημερολογίου και της επιστολής πριν την έναρξη του σεναρίου, ώστε οι μαθητές να γνωρίζουν ακριβώς τι είδους κείμενα πρέπει να παραγάγουν.

Ιδιαίτερα βοηθητικό κρίνεται να καταγράφει ο διδάσκων ή κάποιος μαθητής τα εξαγόμενα συμπεράσματα ονομαστικά στον πίνακα, σε κάθε φάση που παρουσιάζεται κάτι στην ολομέλεια. Με αυτόν τον τρόπο διευκολύνεται η

ανακεφαλαίωση, ο αναστοχασμός και η υπενθύμιση στοιχείων που έχουν ήδη αναφερθεί καθώς και η συμπλήρωση ή η ανατροπή τους από άλλες ομάδες.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Bernstein, B. 1996. *Pedagogy, symbolic control and identity. Theory, research, critique.* London: Taylor and Francis.

Κουτσογιάννης, Δ. 2007. *Πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού νέων εφηβικής ηλικίας και (γλωσσική) εκπαίδευση.* Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/studies/ict/teens/index.html [15.11.2010]

Κουτσογιάννης, Δ. 2012. «Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης». Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32ης συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας, Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ, 208-222.

http://ins.web.auth.gr/images/MEG_PLIRI/MEG_32_208_222.pdf .

Kress, G. & T. van Leeuwen. 2001. *Multimodal Discourse.* Λονδίνο: Arnold.

Vygotsky, L. S. 1978. *Mind in society: The development of higher psychological processes.* Cambridge: MA: Harvard University Press.